

Det Olske Orkester

Det danske overmenneske lever i bedste velgående

Der er nogen der påstår, at Danmark ikke har nogen væsentlige historiske traumer at bearbejde. Men efter min mening har vi ikke bare historiske traumer relateret til dansk slavehandel i 1700 tallet; strukturerne fra den tid er fortsat op gennem de næste århundreder og danner i dag grundlag for danske firmaers frihandelsaftaler, gældsspiraler og skatteunddragelse i den 3. verden. Elendigheden fra dette ulige regnestykke kan helt konkret ses f.eks. i de etiopiske tøjfabrikker, i de libyske fængsler og på de indiske lossepladser.

Det er den 20. november, klokken er 17.30. Det er bælgravende mørkt. Jeg er cyklet til pladsen ved Eigtved Pakhus på Christianshavn. Udenrigsministeriet på den ene side og pakhuset på den anden. Foran mig vandet med udsigt over til Christiansborg og Børsen. Her, på denne aflange plads, helt yderst mod vandet står en statue mellem to gadelamper. Den er ikke lyst op, gadelamperne står ikke tæt nok, så man kan ikke rigtig se hvad den forestiller her i mørket. Jeg går tættere på og ser omridset af en mands torso, som blæser i en konkylie. Nede foran er sat et skilt, men jeg kan ikke læse det i mørket. Det behøver jeg nu heller ikke, for jeg ved godt hvad der står. Men andre burde kunne læse det, tænker jeg. Jeg kigger mig omkring på pladsen, men der er ingen. Kun en ulovlig parkeret bil og en parkeringsvagt der er ved at skrive en bøde. Og så mig.

Gentagne gange i december og januar kører jeg forbi statuen på alle tidspunkter af dagen. Men det er altid den samme situation: ingen af de få mennesker der opholder sig på denne plads, ser i retning af statuen. Jeg kigger ud over vandet. Om sommeren kommer der vel turister i havnebåde tænker jeg. Så ser de ham. Den lille mørke statue. Med ryggen til vandet. Nej. Ingen vil forstå hvem han er. Eller hvorfor han blæser i sin konkylie. Og det værste af det hele er, at jeg tror det er meningen med placeringen. Jeg læner mig ind over statuen og hvisker: Jeg skriver en kronik om det her!

Skulpturen 'Freedom' er en gave fra US Virgin Islands til Danmark i forbindelse med 100 året for Danmarks salg af øerne til USA. Da kulturminister Mette Bock i sin tid endelig proklamerede, at nu havde man fundet et sted til skulpturen, kaldte hun pladsen ved Eigtved Pakhus for "et godt sted". Da kulturminister Joy Mogensen indviede statuen den 26. september sagde hun bl.a.: "Vi må ikke gemme os for vores egen historie". Men det er ikke desto mindre det, der sker. Den statue er ikke stillet der for at blive set. Dens placering er et udtryk for at gemme Danmarks koloniale fortid væk. Og dermed heller ikke risikere at tænke nærmere over, om Danmark egentlig har fået gjort op med den tids ulighed og undertrykkelse.

De sidste mange år har jeg med stigende ubehag fulgt den voksende stigmatisering af alt, hvad der karakteriseres som "fremmed" i Danmark. For 4 år siden besluttede jeg mig derfor for at undersøge, hvad det dybest set var, der drev denne nationalistiske bølge. Først tænkte jeg tilbage på 60'erne og de første gæstearbejdere som blev inviteret til Danmark – udsprang konflikterne mon af modsætninger fra den tid? Men jeg forstod snart, at jeg måtte meget længere tilbage i danmarkshistorien.

Som dramatiker og teaterinstruktør er mit værktøj pennen og teatrets magiske virkemidler. Min lange research gennem historien udviklede sig til en teater-trilogi om 300 års kritisk danmarkshistorie med titlen: "En nations selvhad – Danmark mellem skam og selvovervurdering". Det blev historien om dansk selvforståelse, om at se sig selv som overmenneske i forhold til resten af verden. Og føle sig i sin fulde ret til det. Trilogien, bestående af *Sukker*, *Salt* og *Hvem er det der banker*, går igennem slavehandel og

sukkereventyr, den nationale konstruktion med guldalderen og nye hierarkier og spirende racehygiejne, kolonisering, folkemord, uafhængighedskrige, racistisk velfærdspolitik og flygtningestrømme – alt sammen baseret på et verdensomspændende finansielt regnskab, som gennem alle 300 år hele tiden favoriserer vesten. Og dermed Danmark.

Jeg har rejst, jeg har talt med utrolig mange mennesker, jeg har læst, rodet i arkiver, mødt politiske aktivister, religiøse grupper, flygtninge, frivillige, kunstnere, folk på bunden, universitetsfolk, jeg har set film, set udstillinger... Og langsomt har et mønster tegnet sig. De historiske begivenheder hænger sammen og peger i en logisk rækkefølge helt op til det samfund vi lever i, i dag. Dansk racisme er ikke opstået ud af enkelte modsætningsfulde begivenheder. Den ligger forankret i strukturer, der har eksisteret siden den vestlige kultur begyndte at kolonisere resten af verden.

Det danske overmenneske lever i bedste velgående.

”Det er ikke en stolt del af Danmarkshistorien. Det er skamfuldt. Og det er heldigvis fortid” sagde statsminister Lars Løkke Rasmussen om dansk slavehandel i forbindelse med ”fejringen” af 100 året for salget af de vestindiske øer. Men det er ikke kun fortid. Det er også nutid. Det skal der faktisk ikke så meget studie og analyse til for at forstå. Lad os tage DR Congo som eksempel...

Længe før europæerne sætter deres ben på det afrikanske kontinent, eksisterer der på det område der i dag kaldes DR Congo, et stort antal forskellige etniske grupper og folkeslag som spænder over mange vidt forskellige samfund lige fra små familiegupper til større grupperinger og hvis statsdannelser er både komplekse og velfungerende, ikke mindst Kongokongeriget. Da portugiserne i slutningen af 1400 tallet ankommer, møder de et produktivt samfund med regent, guvernører og skattesystem. I det klansamfund som udgør Kongokongerigets fundament, er der kun lille forskel i levestandarden mellem rig og fattig, slave og høvding. Jorden kan nemlig som noget helt centralt, ikke ejes af en enkelt person, men kun af en klan. Klanerne fungerer i det hele taget som social og økonomisk sikring for den enkelte gennem at tilbyde et gensidigt netværk af forpligtigelser og rettigheder. Ikke mindre væsentligt, bygger klanerne i høj grad deres selvforståelse og beslutningsgrundlag på kontakten til forfædrene gennem ceremonier og ritualer – forfædre som ofte er at finde i naturens landskaber og fænomener. Det siger sig selv, at er man ikke en del af en klan, er det enkelte individ fortabt. Derfor er det ikke underligt, at europæernes indtog med deres individualiserende forståelse af den private ejendomsret over jorden og deres profit-baserede handelsstruktur er ødelæggende for Kongoriget.

Slaveri er allerede et velkendt fænomen i det kongolesiske samfund før europæerne kommer, men oftest knyttet til klanerne og ikke forstået som en art masseproduktion. Og netop fordi portugiserne gennem flere hundrede år dræner landet for slaver og dermed arbejdskraft, bryder Kongokongeriget sammen. Og så er landet så meget desto lettere at kolonisere, da belgierne (og danskerne) gør deres indtog i slutningen af 1800 tallet. Europæerne er på det tidspunkt først og fremmest interesserede i råstoffer pga. den industrielle udvikling i Europa og dem har Afrika. Under Bismarck's (alt for glemte) konference i Berlin i 1885, hvor europæerne, i forsøg på at bilægge interne stridigheder, opdeler det afrikanske kontinent i kolonier til sig selv og hinanden, sidder danskerne også med. Belgiens Kong Leopold får ved denne lejlighed de andre europæeres accept af at etablere fristaten Belgisk Congo og rekrutterer herefter straks et stort hold sømænd, soldater og officerer fra Skandinavien, heraf mange danskere. Dette hold af kolonialister begynder nu at indtage Congo. De får høvdinge, som ikke kan læse en kontrakt, til at skrive under på at levere land, de tvinger kongolesere ind i Leopolds private hær eller til at blive tvangsarbejdere, som skal udvinde bl.a. gummi og mineraler. Der fældes skov, der sprænges bjerge og fyldes søer op for at bygge jernbanenet, med bl.a. det resultat, at congolesernes forfædre bliver hjemløse og at de levende får svært ved at opretholde kontakten til dem.

Oprør ulmer, men slås ned med hård hånd og udvikler sig efterhånden til det der senere bliver kaldt gummiterroren og som koster et ukendt antal mellem 8 og 12 millioner congolesere livet. Mange falder for danske soldater og officerers hænder, ikke mindst for den berømte danske general Frederik Valdemar

Olsens hånd. Lignende folkemord finder samtidig sted med tyskerne i Namibia og franskmændene i fransk Congo.

Congo holdes i et kolonialistisk jerngreb i mere end 75 år. Men i slutningen af 1950'erne ulmer oprøret, hvilket får den belgiske stat til at trække sig og give kongoleserne fuld uafhængighed.

Tilbage står et land med en drænet befolkning, en demografisk voldsom ændret struktur og en dybt traumatisk historie i bagagen. Trods det, lykkes det befolkningen at afholde et demokratisk valg, hvor uafhængighedsforkæmper Patrice Lumumba bliver valgt til præsident. Men kort efter, i 1960, myrdes Lumumba af CIA og den belgiske stat, som i stedet sørger for at indsætte den vestlig sindede diktator Mobutu. Året er 1965. Danmark protesterer ikke. Vi starter bare et bistandsprojekt, et hospital, til at forbinde alle de sårede, der begynder at strømme ud af den borgerkrig vesten selv har startet.

I stedet for at høre om disse begivenheder, lærer vi, at alle de afrikanske lande har fået deres uafhængighed og at de mange borgerkrige primært skyldes, at etniske grupperinger ikke kan enes internt. Det sker f.eks. da kunstmuseet Louisiana i 2015 viser udstillingen "The Enclave" af den irske kunstner Richard Mosse, som skildrer nutidige borgerkrige i det østlige DR Congo. Udstillingen giver ingen som helst forståelse for sammenhængen mellem borgerkrigen og europæisk kolonihistorie. Der fokuseres kun på, at konflikterne er meget voldelige, meget ulykkelige og meget svære at løse. Og så fokuseres der på skønheden i volden. "Foruroligende smukt" som Louisiana selv skrev.

Koloniseringen i Afrika har ødelagt fungerende strukturer og indført nye, der kun har til formål at tjene vestlige økonomiske interesser. I DR Congo er de oprindelige klaner splittet, de unge flytter til storbyerne som ikke har andet at tilbyde end individualisme og fattigdom. Hele den selvforståelse, der foregik i en klan der byggede på et socialt netværk inkluderende alle aldersgrupper, er tabt. Den mundtlige overlevering fra forfædre til gamle til unge, som hentede erfaring og visdom og genskabte den kollektive identitet er tabt. Tilbage er tilbuddet om individualisme og forbrug, hvilket betyder rigdom for de få og slum for de rigtig mange.

Nogen vil påstå, at de afrikanske lande med tiden har fået muligheder for at udvikle sig til frie uafhængige lande med voksende økonomier som kan øge deres velstand. Men gang på gang støder jeg på love og regler som under overfladen ligner strukturerne fra udbytningen i kolonitiden. Nu hedder det bare noget andet, f.eks.: frihandel, gældsaftaler og skattefritagelse.

Et godt eksempel er den juridiske mekanisme: ISDS – Investor-State Dispute Settlement.

Det er en særlig juridisk mekanisme i forlængelse af handelsaftalen TTIP under Verdensbanken, som giver udenlandske investorer ret til at til at sagsøge et land, hvis de mener landets politik truer deres profit. Det vil altså sige, at en demokratisk baseret beslutning i et land om at hæve skatten på landets egen olie, kan trækkes i retten af et privat firma og dømmes ugyldig. Og "retten" er ikke en almindelig statslig domstol, det er et tribunal under Verdensbanken, hvor der sidder 3 private personer udrustet med magten til at vurdere alle landets regler og love, UDEN nogen restriktion eller appelmulighed.

Således var det i 2012 muligt for A. P. Møller Mærsk, at stævne den Algierske stat for at hæve skatten på landets egen olie og vinde sagen samt 5 milliarder kr.

Det vestlige overherredømme er intakt. Vi ser det frem for alt i de økonomiske strukturer, men også i de nationale konstruktioner og den belejlige racisme, som cementerer legaliteten i, at det er ok at nægte mennesker der søger bedre levevilkår adgang til vores lukkede luksus – og det på trods af, at vi har tjent vores rigdom på dem.

Og mens vi lukker døren for dem der skaffede os vores rigdom, omskriver vi historien til fordel for den humanitære danske helt: I socialdemokraternes historiefortælling, som fokuserer på egne partimedlemmers hjælp med at få jøderne til Sverige under krigen, men undlader at nævne, at indenrigsminister Steincke i 1938 nægter jødiske flygtninge adgang til Danmark med begrundelsen at de

ikke er politiske flygtninge, i Danmarks radio som producerer det ene historiske program efter det andet, som hele tiden definerer en danskhed der ekskluderer andre etniske grupper end gammel-dansk-hvid. På museerne udelader man den kritiske analyse, som når Søfartsmuseet i Helsingør frikender danske købmænds udbytning af slavernes arbejde i deres udstilling *Teselskabet* med teksten: "I 1700 tallet skød nye smukke palæer og store pakhuse op i byen, finansieret af købmændene, søfolkene og slavernes arbejde"...

Den 1. februar er der Danmarksindsamlings show. Går det som sidste år, får vi igen historien om den tredje verdens befolkninger som uformående og fuld af problemer de selv har skabt, men som vi i vesten, primært alle de store firmaer, er så er så flinke at hjælpe dem ud af. Jeg forstår ganske enkelt ikke, at den løgn kan fortsætte med at blive fortalt...

Jeg priser mig lykkelig for, at der skråt overfor den uoplyste statue ved Eigved Pakhus, på den anden side af vandet ved Vestindisk Pakhus står den store synlige skulptur "I am Queen Mary" – et mindesmærke over dansk kolonihistorie sat af vestindiske og danske kunstnere i 2018. Det minder mig om, at det er muligt at anfægte og anskueliggøre undertrykkelse, ulighed og racisme i Danmark. Selv skal jeg gøre hvad jeg kan med teatrets magiske og poetiske virkemidler.

Lotte Faarup er dramatiker og sceneinstruktør i teatret Det Olske Orkester

